

Maria Gołda-Sobczak

Zakład Kultury Zachodnioeuropejskiej Instytutu Kultury Europejskiej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

DIGITALIZACJA I UDOSTĘPNIENIE W INTERNECIE DOROBKU KULTUROWEGO ORAZ OCHRONA ZASOBÓW CYFROWYCH

Key words: digitalization, culture, cultural heritage, European Union, copyright law, piece of work, Internet, cultural work, European library, cultural capitol

DIGITALIZATION AND SHARING OF THE CULTURAL WORKS ON THE INTERNET AND PROTECTION OF THE DIGITAL RESOURCES

Abstract

Digitalization is an introduction of traditional, printed or manuscript library materials or archival materials in the form of digital data to the computer's memory by scanning. The purpose of digitalization is primarily the protection of a collection by permanent preservation of the digital mapping of the object that belongs to the national heritage, protection of the original piece of work from excessive exploitation, devastation, theft, and finally support of the development of collections as a result of supplementing the existing original description based on a digital copy. Digitalization restricts the access to the original piece of work; however, the user while using the digital copy gets the impression of using the original. The problem of digitalization in the area of the European Union law is regulated by the recommendations of the European Parliament and of the Council and European directives, not to mention the lower-order acts. However such documents – as demonstrated in the article – lack of proper detail and accuracy.

Digitalizacja oznacza wprowadzenie do pamięci komputera tradycyjnych, drukowanych lub rękopiśmiennych materiałów bibliotecznych bądź archiwalnych, w postaci danych cyfrowych, metodą skanowania. Powstały w wyniku tego typu zabiegu plik graficzny nie jest nadmierne użyteczny, zważywszy, że zajmuje wie-

le miejsca, nie pozwalając na przeszukiwanie treści przy użyciu narzędzi komputerowych. Wykonany skan poddawany jest obróbce cyfrowej, której skutkiem jest kompresja danych graficznych oraz umożliwienie automatycznego rozpoznawania znaków, słów i całego tekstu za pomocą odpowiedniego oprogramowania¹. Celem digitalizacji jest przede wszystkim ochrona zbiorów poprzez trwałe zachowanie cyfrowego odwzorowania obiektu należącego do dziedzictwa narodowego, ochrona oryginału przed nadmierną eksploatacją, zniszczeniem, kradzieżą, wreszcie wspomaganie opracowania zbiorów w wyniku uzupełnienia istniejącego opisu oryginału na podstawie kopii cyfrowej. Digitalizacja ogranicza dostęp do oryginału, ale użytkownik, korzystając z kopii cyfrowej, ma wrażenie, że obcuje z oryginałem. W wyniku digitalizacji udostępniane są zbiory wcześniej niedostępne dla szerszego grona, ponadto umożliwia to korzystanie ze zdigitalizowanego obiektu wielu użytkownikom równocześnie. Służy to popularyzacji wiedzy, umożliwia wykorzystywanie materiałów dotychczas nieobecnych w przekazach edukacyjnych, pozwala na popularyzację zbiorów. Jest przy tym niezwykle ważne to, że umożliwia uczonym szybki i wygodny dostęp do materiałów źródłowych, a dzięki odpowiednim narzędziom cyfrowym pozwala na wykonanie operacji wyszukiwawczych, bardzo trudnych w warunkach klasycznych².

Pojęcie digitalizacji nie posiada legalnej definicji ani w prawie polskim, ani europejskim. Celem digitalizacji jest usprawnienie dostępu do materiałów należących do domeny publicznej i zachowanie europejskiego dorobku kulturowego. W prawie europejskim przywiązuje się przy tym szczególne znaczenie do tego, aby posiadacze praw autorskich dostarczali utwory do bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe bez zabezpieczeń technicznych lub udostępniali bibliotekom gromadzącym takie egzemplarze środki, które zapewnią, że zabezpieczenia techniczne nie będą kolidować z czynnościami, które biblioteki muszą podejmować w celu ochrony zasobów. Zwraca się także uwagę na konieczność wprowadzenia w państwach członkowskich Unii Europejskiej przepisów dopuszczających przenoszenie cyfrowych egzemplarzy obowiązkowych utworów z jednej biblioteki, gromadzącej egzemplarze obowiązkowe, do innych bibliotek o takim charakterze. W rozwiązaniach unijnych nie podjęto jednak problemu przenoszenia egzemplarzy zdigitalizowanych z bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe do takich, które nie posiadają podobnych uprawnień. Prawdopodobnie wynikało to z założenia, że każdy użytkownik sieci będzie mógł w sposób nieskrępowany korzystać z egzemplarzy zdigitalizowanych, „wchodząc” do zasobu biblioteki gromadzącej takie zbiory. Digitalizacja jest zapisem utworu w formie cyfrowej, a każdy tego typu zapis stanowi formę jego zwielokrotnienia niezależnie od nośnika. W literaturze nie ulega wątp-

---

¹ Służy do tego OCR (*Optical Character Recognition*). Obecnie istotne znaczenie ma rozwiązanie reCAPTCHA.

² Zob. D. Paradowski, *Digitalizacja piśmiennictwa*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2010, s. 26–27.

liwości, że prawo reprodukcji przyznane autorom w art. 9 Konwencji Berneńskiej znajduje pełne zastosowanie w środowisku numerycznym³.

Wspólnoty Europejskie, a później Unia przez długi czas nie poświęcały szczególniejszej uwagi ani ochronie europejskiego dziedzictwa kultury, ani problematyce polityki kulturalnej, pozostawiając ten obszar mniej lub bardziej świadomie systemowi Rady Europy. Dopiero w art. 151 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską⁴ (obecny art. 167 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej) stwierdzono w ust. 1, iż „Wspólnota przyczynia się do rozkwitu kultur państw członkowskich w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego”. Polityka kulturalna Wspólnot Europejskich, a obecnie Unii traktuje kulturę jako obszar należący do sfery narodowej suwerenności, nie dążąc do ujednolicenia kulturalnego ani do wprowadzenia w tym zakresie wspólnego dla państw unijnych prawa. Stawia sobie jednak za zadanie podejmowanie działań zmierzających do rozkwitu kultur państw członkowskich przy jednoczesnej akceptacji ich różnorodności narodowej i regionalnej. Akcentowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego wydaje się jednak przedsięwzięciem nieco „na wyrost”, zważywszy, iż różnice w tym zakresie między poszczególnymi regionami Europy są niezwykle głębokie. Jest rzeczą ciekawą i zastanawiającą, że Traktat nie podejmuje próby zdefiniowania pojęcia „kultura”, pozostawiając niejako tę kwestię doktrynie. Na tym tle może jednak dojść do rozmaitych kontrowersji, zważywszy na fakt, iż pojęcie kultury nie jest wcale jednoznaczne. Z charakterystycznym dla dokumentów unijnych brakiem dyscypliny w zakresie używanej terminologii w tekstach rozmaitych dokumentów unijnych pojawiają się niedefiniowane w praktyce terminy dotyczące obszaru kultury, takie jak: wspólny obszar kulturowy, europejska przestrzeń kulturowa, wspólne dziedzictwo kulturowe. Problem, czy określenia mają charakter synonimiczny czy też nie, wydaje się otwarty, aczkolwiek wiele przemawia za tezą, że są to określenia równoznaczne. Wydaje się, że termin „wspólne dziedzictwo” będzie stopniowo wypierał wszelkie inne określenia⁵. Pojęcie „dziedzictwo kulturowe”, jakim operował art.

³ Zob. E. Traple, [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, wyd. 5, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 335.

⁴ Tekst polski Dz.U. 2004, Nr 90, poz. 864/2 ze zm.

⁵ Zob. w tym przedmiocie: C. Mik, *Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 1999, s. 42–59. Autor ten słusznie podkreśla, że charakterystyczna dla Traktatu z Maastricht jest filozofia subsydiarna, która skłania instytucje wspólnotowe, w tym Komisję Europejską i Trybunał Sprawiedliwości, do przenoszenia zasadniczego ciężaru stosowania i kontroli nad przestrzeganiem prawa wspólnotowego na organy krajowe oraz do ograniczenia aktywności do inspirowania, koordynowania i w ostatecznym rozrachunku kontrolowania zachowań państw i jednostek. Wiąże się z tym wyraźnie problem kształtowania tożsamości europejskiej. W tradycyjnym ujęciu sednem tożsamości grupy społecznej są jednak więzy kulturowe. Kultura nie została jednak zaliczona do elementów tożsamości europejskiej. Wynika to jednoznacznie z postanowień traktatowych (art. 6 [F] § 1 Traktatu o Unii Europejskiej – dalej TUE oraz z art. 151 TWE). W kwestii budowy społeczeństwa informacyjnego zob.: K. Doktorowicz, *Europejski model społeczeństwa informacyjnego. Polityczna strategia Unii Europejskiej w kontekście globalnych problemów wieku informacji*,

151 ust. 1 TWE, a obecnie operuje art. 167 TFUE, zostało doprecyzowane w decyzji 2228/97, której treścią objęto ruchome i nieruchome dziedzictwo, a więc muzea, kolekcje, biblioteki, archiwa, w tym także fotograficzne, kinematograficzne i fonograficzne, jak również dziedzictwo archeologiczne, architektoniczne, a także zbiory, tereny i krajobrazy o charakterze kulturowym⁶. Komentując pojęcie różnorodności narodowej i regionalnej, którą operuje art. 167 ust. 1 TFUE, zwraca się w literaturze prawniczej uwagę, iż na różnorodność kulturową Europy składa się: język, literatura, teatr, sztuki wizualne, architektura, rzemiosło, kino oraz audycje radiowe i telewizyjne⁷. Wyliczenie to nie wydaje się jednak pełne, gdyż brak w nim odniesienia do sztuki ludowej, sakralnej, strojów, a sztuka wizualna wydaje się terminem może zbyt enigmatycznym i ogólnym, gdyż nie akcentuje dostatecznie, że w obrębie jej wchodzi obrazy wykonane różną techniką, witraże, rzeźby, płaskorzeźby oraz wytwory rzemiosła artystycznego. Podkreśla się przy tym, że części składające się na różnorodność kulturową Europy z jednej strony związane są z odpowiednimi krajami lub regionami, z drugiej zaś stanowią część wspólnego europejskiego dziedzictwa kulturowego. Niedostatecznie jednak podkreśla się związki kultury regionalnej z poszczególnymi państwami, gdyż kultura kształtowała się mimo wszystko w obrębie państw europejskich i w granicach tych państw, przy czym na jej treść olbrzymi wpływ miał język, w szczególności w zakresie literatury, teatru, kina, audycji radiowych i telewizyjnych, oraz religia. Wpływu religii na treści kulturalne w literaturze zachodniej nie akcentowano w sposób dostatecznie silny, wychodząc, jak się wydaje, z błędnego założenia o jedności religijnej cywilizacji europejskiej, ukształtowanej wokół założeń judeochrześcijańskich lub jedynie chrześcijańskich. Tym samym nienależycie mocno podkreślano różnice między katolicyzmem a protestantyzmem we wszystkich jego odmianach, nie zauważając wpływu konstrukcji religijnych na treść przekazów kulturowych. Nie akcentowano też dostatecznie mocno faktu, iż znacząca część Europy Wschodniej i Południowej pozostaje w obrębie kultury prawosławnej, w zasadzie pomijając zupełnie wpływy islamu, tak waż-

---

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005, s. 143–179; J. Sobczak, *Problemy społeczeństwa informacyjnego w dobie globalizacji*, [w:] T. Wallas (red.), *Bariery rozwoju na progu XXI wieku. Wybrane problemy*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2007, s. 193–214.

⁶ Warto zauważyć, że w myśl dyrektywy Rady 93/7/EWG z 15 marca 1993 roku w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium państwa członkowskiego (Dz. Urz. UE L 1993, nr 74, str. 74 z późn. zm.), „dobro kultury” dla celów tej dyrektywy oznacza przedmiot, który jest sklasyfikowany przed lub po niezgodnym z prawem wyprowadzeniu z terytorium państwa członkowskiego między „narodowymi dobrami kultury o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej”, zgodnie z ustawodawstwem krajowym lub procedurami administracyjnymi w rozumieniu art. 36 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, bądź należący do jednej z kategorii wymienionych w załączniku do wspomnianej dyrektywy, względnie nie należący do żadnej z tych kategorii, stanowi integralną część zbiorów publicznych, wymienionych w zasobach muzeów, archiwów lub zbiorach konserwacyjnych bibliotek.

⁷ Zob. A. Siwek, *Komentarz do art. 151 TWE*, [w:] A. Wróbel (red.), *Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz*, t. II, art. 61–188, red. K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 11–30.

nego dla społeczeństw bałkańskich, a także mającego istotne znaczenie na obszarze Półwyspu Iberyjskiego. Za takim szerszym rozumieniem pojęcia „kultura” przemawia przywołany wyżej akt końcowy Konferencji Generalnej UNESCO z 1982 roku. Regulacja dotycząca obszaru kultury, zawarta w treści art. 167 TFUE oraz w treści art. 107 ust. 3 pkt d TFUE wraz z treścią art. 6 TFUE powoduje, że w zakresie obszaru kultury stosuje się ogólne zasady sformułowane w traktacie w odniesieniu do klauzul ochronnych (art. 36 TFUE), swobodnego przepływu pracowników (art. 36 TFUE), swobody przedsiębiorczości (art. 107 TFUE).

W obszarze prawa unijnego deklaruje się, że celem europejskiej agendy cyfrowej jest optymalizacja wykorzystania technologii informacyjnych na rzecz zwiększenia wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy jakości życia obywateli Europy w ramach strategii „Europa 2020”. Digitalizacja i ochrona zasobów europejskiej pamięci kulturowej, obejmującej materiały drukowane (książki, czasopisma, gazety), fotografie, obiekty muzealne, dokumenty archiwalne, materiały dźwiękowe i audiowizualne, obiekty zabytkowe i stanowiska archeologiczne (zwane dalej „dorobkiem kulturowym”) to jeden z kluczowych obszarów, których dotyczy agenda cyfrowa⁸. W dokumentach europejskich wskazano, że unijna strategia digitalizacji ochrony zasobów wykorzystuje dorobek realizowanej od kilku lat inicjatywy dotyczącej bibliotek cyfrowych. Parlament Europejski i Rada poparły inicjatywę utworzenia EUROPEANY – Europejskiego Cyfrowego Archiwum Bibliotek i Muzeów⁹.

Jakkolwiek podstawowym dokumentem w zakresie digitalizacji jest obecnie wspomniane już zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 roku w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych, to jednak pamiętać należy, że zostało ono poprzedzone Rezolucją Rady C/162/02 z dnia 25 czerwca 2002 roku w sprawie zachowania pamięci przyszłości – ochrona zasobów cyfrowych dla przyszłych pokoleń¹⁰. W Rezolucji tej zawarto szereg propozycji celów oraz głównych działań służących ochronie cyfrowych zasobów dla przyszłych pokoleń. Jednak po kilku latach w treści Zalecenia Komisji z dnia 24 sierpnia 2006 roku w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych¹¹ skonstatowano, że w państwach członkowskich nie istnieją żadne przejrzyste i kompleksowe koncepcje w zakresie ochrony zasobów cyfrowych. Uznano także, że brak takich koncepcji stanowi zagrożenie dla przetrwania zasobów cyfrowych i może

⁸ Zob. Zalecenie Komisji 2011/711/UE z dnia 27 października 2011 roku w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych, Dz. Urz. UE L 2011, nr 283, str. 39.

⁹ Wyrazem tego była rezolucja Parlamentu z dnia 5 maja 2010 roku i konkluzja Rady z dnia 10 maja tegoż roku. W planie pracy w dziedzinie kultury na lata 2011–2014 przyjętym przez Radę na posiedzeniu w dniach 18 i 19 listopada 2010 roku podkreślono potrzebę podjęcia skoordynowanych działań w obszarze digitalizacji.

¹⁰ Dz. Urz. UE C 2002, Nr 162, str. 4.

¹¹ Dz. Urz. UE L 2006, Nr 236, str. 28.

skutkować utratą materiałów wytworzonych jedynie w formie cyfrowej. Uznano wreszcie, że opracowanie skutecznych środków ochrony zasobów cyfrowych ma dalekosiężne skutki nie tylko dla ochrony zasobów instytucji publicznych, ale także dla każdej organizacji zobowiązanej lub pragnącej chronić zasoby cyfrowe.

Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 roku zostało poprzedzone także wcześniejszym zaleceniem Komisji z dnia 24 sierpnia 2006 roku w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych¹². Pamiętać należy, że nieco wcześniej, bo w dniu 16 listopada 2005 roku, zostało wydane Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dziedzictwa filmowego i konkurencyjności związanych z nim działań przemysłowych¹³. Już w rezolucji Rady z 26 czerwca 2000 roku w sprawie zachowania i podniesienia wartości dziedzictwa kina europejskiego wezwano państwa członkowskie do współpracy w restauroowaniu i konserwowaniu dziedzictwa kinematograficznego, między innymi przez odwołanie się do technologii cyfrowych, do wymiany dobrych praktyk w tym sektorze, do propagowania stopniowego tworzenia europejskich sieci danych archiwalnych oraz do rozważenia możliwości wykorzystywania tych zbiorów w celach edukacyjnych¹⁴.

W Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 listopada 2005 roku wskazywano, że rozwój europejskiego przemysłu filmowego ma istotne znaczenie dla Europy ze względu na jego znaczący potencjał w dziedzinie dostępu do kultury, rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Podkreślono, że zachodzi potrzeba poprawienia warunków konkurencyjności działalności przemysłowej związanej z dziedzictwem filmowym, w szczególności w zakresie lepszego wykorzystania osiągnięć technologicznych, takich jak digitalizacja. W dokumencie tym zalecono podjęcie przez państwo członkowskie odpowiednich kroków służących intensywniejszemu wykorzystywaniu nowych i cyfrowych technologii w gromadzeniu, katalogowaniu, ochronie i konserwacji dzieł kinematograficznych.

W systemie prawnym Unii Europejskiej digitalizację traktuje się jako jeden ze środków służących zapewnieniu szerszego dostępu do dorobku kulturowego,

---

¹² Dz. Urz. UE L 2006, Nr 236, str. 28. Zalecenie to zostało poparte konkluzjami Rady w sprawie digitalizacji i udostępnienia dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych. Council Conclusions on the Digitization and Online Accessibility of Cultural Material and Digital Preservation (Dz. Urz. UE C 297 z 7.12.2006 r., str. 1), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:297:0001:0005:EN:PDF>.

¹³ Dz. Urz. UE L 2005, Nr 323, str. 57. Wydając wspomniane zalecenie, uwzględniono opinię komitetu ekonomiczno-społecznego w sprawie propozycji zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dorobku filmowego oraz konkurencyjności związanej z nim działalności przemysłowej. Dz. Urz. UE C 2005, Nr 74, str. 18. Pamiętać należy, że we wnioskach wspomnianej opinii wskazywano, że Komisja winna podjąć działania w celu utworzenia europejskiej filmografii audiowizualnej, starać się o umożliwienie archiwizacji dawnych dzieł, zwłaszcza nowych państw członkowskich, utworzyć odpowiednią strukturę umożliwiającą lepsze wykorzystanie funduszy pozwalających na utrwalanie przy użyciu najnowocześniejszych metod multimedialnych utworów państw członkowskich.

¹⁴ Dz. Urz. UE C 2000, Nr 193, str. 1.

umożliwiając jego pełniejsze wykorzystanie. W aktach normatywnych Unii Europejskiej podkreśla się, że skoordynowane działania państw członkowskich na rzecz digitalizacji ich dziedzictwa kulturowego zapewnią większą spójność w doborze materiałów i pozwolą uniknąć podwójnej digitalizacji tych samych materiałów. Digitalizacja zapewnia również warunki rozwoju przedsiębiorstw inwestujących w technologie służące digitalizacji. Oczywiście koszt tego typu działań jest ogromny. Niemniej jednak dostępność zdigitalizowanych materiałów kulturowych w Internecie może umożliwić obywatelom nie tylko całej Europy, ale także pozostałych części świata dotarcie do nich i użytkowanie ich w celach rozrywkowych, naukowych i zawodowych. Wskazuje się przy tym, że pozwoli to na stworzenie w Internecie wyraźnego profilu różnorodnego i wielojęzycznego dziedzictwa kulturowego Europy. Digitalizacja zasobów europejskich instytucji kulturalnych pomoże tym instytucjom w dalszej realizacji zadania polegającego na udostępnianiu i ochronie europejskiego dziedzictwa kulturowego w środowisku cyfrowym. Zdigitalizowane materiały będą mogły być w ten sposób wykorzystywane zarówno do celów komercyjnych, jak i niekomercyjnych, znajdując zastosowanie w materiałach dydaktycznych, edukacyjnych, filmach dokumentalnych, turystyce, grach, animacjach i narzędziach projektowych – z oczywistym zastrzeżeniem pełnego poszanowania praw autorskich i praw pokrewnych. W przywoływanym zaleceniu z dnia 24 sierpnia 2006 roku wskazywano, że skutkiem digitalizacji będzie rozwój branż kreatywnych, które stoją w obliczu transformacji cyfrowej podważającej tradycyjne modele działalności instytucji kultury. Proces digitalizacji zapewni nie tylko szerszy dostęp do zasobów kulturowych, lecz także przyczyni się do rozwoju gospodarczego, a w dalszej kolejności do rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Europy. W myśl zalecenia digitalizacja w niektórych przypadkach jest sposobem zapewnienia dostępu do zasobów kulturowych dla przyszłych pokoleń. Komisja Wspólnot Europejskich zauważała, że w wielu państwach członkowskich podejmowane są rozliczne inicjatywy w zakresie digitalizacji, konstatowała jednak, że te starania są rozproszone, wskazując, że skoordynowanie działań państw członkowskich na rzecz digitalizacji dziedzictwa kulturowego doprowadziłoby do większej spójności w wyborze materiałów źródłowych i pozwoliłoby uniknąć powielania niektórych działań. Zauważono wreszcie, że digitalizacja winna być sponsorowana przez sektor prywatny oraz partnerstwo publiczno-prywatne. Widziano także konieczność powołania – lub może raczej utworzenia – wspólnego, wielojęzycznego punktu dostępu umożliwiającego wyszukiwanie w Internecie rozproszonego dziedzictwa kulturowego Europy zapisanego w formie cyfrowej. Zdaniem Komisji taki punkt dostępu zwiększyłby jego dostrzegalność i podkreślił wspólne cechy. Wskazywano, że winien on bazować na istniejących inicjatywach, takich jak Biblioteka Europejska (European Library), w ramach której współpracują już biblioteki w Europie. Podnoszono także, że tam, gdzie jest to możliwe, powinien taki punkt dostępu w szerokim zakresie włączyć prywatnych właścicieli praw do zasobów kulturowych. W zaleceniu zauważono jednak, że jedynie część zasobów znajdujących się

w bibliotekach, archiwach i muzeach można zaliczyć do dóbr publicznych w związku z tym, że nie podlegają one już ochronie praw własności intelektualnej, podczas gdy pozostałe zasoby są chronione tymi prawami. Wskazując, że prawa własności intelektualnej są ważnym instrumentem wspierania kreatywności, dowodząco, że europejskie dziedzictwo kulturowe powinno być zdigitalizowane, udostępnione i chronione przy pełnym poszanowaniu praw autorskich i pokrewnych. Zauważano, że procedury wydawania zezwoleń, na przykład w odniesieniu do dzieł osieroconych, w odniesieniu do których określenie, kto jest posiadaczem praw autorskich, jest niemożliwe lub bardzo trudne, a także dzieł, których nakład został wyczerpany lub które nie są już rozprowadzane (co odnosi się zwłaszcza do materiałów audiowizualnych), mogą ułatwić wyjaśnienie kwestii prawnych, a tym samym uprościć digitalizację i późniejsze udostępnianie w Internecie.

W związku z treścią Zalecenia Komisji z dnia 24 sierpnia 2006 roku oraz konkluzjami Rady w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych Komisja Europejska powołała grupę ekspercką złożoną z przedstawicieli państw członkowskich, wskazując, że celem jej winno być monitorowanie postępów i oceny skutków wdrażania zalecenia przez państwa członkowskie¹⁵. Wspomniana grupa ekspertów miała za zadanie przedkładanie raportów podjętych przez państwa członkowskie w zakresie działań wyznaczonych w Zaleceniu 2006/585/WE Komisji Europejskiej z 24 sierpnia 2006 roku¹⁶.

We wspomnianym zaleceniu nakazano, aby państwa członkowskie gromadziły informacje o trwającej i planowanej digitalizacji książek, czasopism, gazet, zdjęć, obiektów muzealnych, materiałów archiwalnych, materiałów audiowizualnych (zwanym dalej „dorobkiem kulturowym”) oraz sporządzały przeglądy poświęcone takiej digitalizacji w celu uniknięcia powielania działań oraz wspierania współpracy i synergii na szczeblu europejskim; określiły cele ilościowe dla digitalizacji materiałów analogowych znajdujących się w archiwach, bibliotekach i muzeach, ze wskazaniem oczekiwanego wzrostu ilości zasobów cyfrowych, które mogłyby stanowić część europejskiej biblioteki cyfrowej, a także wskazaniem środków budżetowych przyznanych przez władze publiczne; wspierały partnerstwo między instytucjami kulturalnymi a sektorem prywatnym w celu tworzenia nowych sposobów finansowania digitalizacji dorobku kulturowego; tworzyły duże ośrodki digitalizacji i zapewniały ich funkcjonowanie jako element ośrodków kompetencji na rzecz rozwoju digitalizacji w Europie lub w ścisłej współpracy z nimi; wspierały utworze-

---

¹⁵ Member States Expert Group on Digitization and Digital Preservation Commission Decision of 22 March 2007 setting up a Member States' Expert Group on Digitization and Digital Preservation, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007D0320>; A. Vetulani-Cęgiel, *Zalecenie Komisji Europejskiej 2006/585/WE*, [w:] eadem, *Lobbing w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej*, LEX 2014.

¹⁶ Raporty państw członkowskich znajdują się na stronie Komisji Europejskiej dotyczącej MSEG, http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/experts/mseg/reports/index_en.htm, cyt. za: A. Vetulani-Cęgiel, *Zalecenie Komisji Europejskiej...*

nie europejskiej biblioteki cyfrowej w postaci wielojęzycznego wspólnego punktu dostępu do rozproszonych – to znaczy znajdujących się w różnych miejscach i należących do różnych podmiotów – zasobów kulturowych Europy w formie cyfrowej poprzez: zachęcanie instytucji kulturalnych oraz wydawców i innych właścicieli praw do udostępniania ich zasobów cyfrowych w wyszukiwarce europejskiej biblioteki cyfrowej, zapewnienie stosowania wspólnych standardów digitalizacji przez instytucje kulturalne i – jeśli dotyczy – podmioty prywatne w celu zagwarantowania interoperacyjności zasobów cyfrowych na szczeblu europejskim oraz ułatwienia wyszukiwania ulepszały warunki ramowe dla digitalizacji i udostępnienia w Internecie dorobku kulturowego poprzez: stworzenie procedur ułatwiających wykorzystanie dzieł osieroconych, po konsultacji z zainteresowanymi stronami, ustanowienie lub wspieranie procedur, na zasadzie dobrowolności, ułatwiających korzystanie z dzieł, których nakład został wyczerpany lub które nie są już rozprowadzane, po konsultacji z zainteresowanymi stronami, wspieranie dostępności list znanych dzieł osieroconych oraz dzieł stanowiących własność publiczną, identyfikowanie przepisów prawnych stanowiących przeszkodę dla udostępnienia w Internecie i późniejszego wykorzystania dorobku kulturowego stanowiącego własność publiczną oraz podejmowanie działań w celu eliminacji tych przeszkód. Zalecono też im szereg działań w zakresie ochrony zasobów cyfrowych, wśród nich między innymi wprowadzenie do prawa krajowego przepisów pozwalających na wielokrotne powielanie lub zmianę formatu lub nośnika dorobku kulturowego przez instytucje publiczne w celu ochrony zasobów cyfrowych, zgodnie ze wspólnotowymi i międzynarodowymi przepisami w zakresie ochrony własności intelektualnej oraz przepisów służących ochronie zasobów internetowych przez uprawnione instytucje za pomocą technik gromadzenia materiałów w Internecie. Ponadto wskazano, aby określając zasady i procedury przekazywania egzemplarza obowiązkowego w przypadku materiałów powstałych w formie cyfrowej, uwzględniano sytuacje w innych państwach członkowskich w celu uniknięcia nadmiernych rozbieżności w tych zasadach.

W zaleceniu Komisji z dnia 27 października 2011 roku wskazano, że po wydaniu zalecenia z 24 sierpnia 2006 roku nastąpiła zmiana kontekstu, w jakim podejmowane są działania w obszarze digitalizacji na poziomie europejskim. Wskazano, że nowe elementy to uruchomienie w dniu 20 listopada 2008 roku Europeany – europejskiego cyfrowego archiwum, biblioteki i muzeum. Zgodnie z rezolucją Parlamentu Europejskiego z dnia 5 maja 2010 roku i konkluzją Rady z dnia 10 maja 2010 roku drugim z elementów była publikacja sprawozdania „Nowy Renesans” przez grupę analityczną wysokiego szczebla do spraw udostępniania europejskiego dziedzictwa kulturowego w Internecie (Comité des Sages) z dnia 10 stycznia 2008 roku. W konkluzji zaznaczono, iż zmusza to do przedstawienia państwom członkowskim uaktualnionego zestawu środków do celów digitalizacji i umieszczania dziedzictwa kulturowego w Internecie oraz ochrony zasobów cyfrowych. Podkreślono, iż w związku z tym należy w dalszym ciągu wspierać digitalizację materiałów

będących w posiadaniu bibliotek, archiwów i muzeów, gdyż dzięki temu Europa może utrzymać swoją wiodącą pozycję w świecie w dziedzinie kultury i treści kreatywnych, a także wykorzystywać bogactwo kulturowe w optymalny sposób. Zauważono, że jeżeli państwa członkowskie nie podejmą digitalizacji i nie zwiększą inicjatywy w tym zakresie, to korzyści kulturowe i gospodarcze wynikające z nadejścia ery cyfrowej ominą Europę. W zaleceniu stwierdzono, że dostępność materiałów kulturowych w Internecie umożliwi obywatelom całej Europy dotarcie do nich i użytkowanie ich dla celów rozrywkowych, naukowych i zawodowych. Digitalizacja pozwoli na stworzenie w Internecie wyraźnego profilu różnorodnego i wielojęzycznego dziedzictwa kulturowego Europy. Materiały cyfrowe, jak podkreślono, mogą być wykorzystywane wielokrotnie tak dla celów komercyjnych, jak i niekomercyjnych, znajdując zastosowanie w obszarze dydaktyki, edukacji, w filmach dokumentalnych, grach, animacjach i narzędziach projektowych z oczywistym zastrzeżeniem pewnego poszanowania praw autorskich i pokrewnych¹⁷.

W części wstępnej Zalecenia podniesiono, że jedynie część materiałów będących w posiadaniu bibliotek, archiwów i muzeów należy do domeny publicznej, to znaczy nie jest lub przestała być przedmiotem praw własności intelektualnej, podczas gdy pozostałe zasoby są chronione prawem. Z uwagi na to, że prawa własności intelektualnej są kluczowym narzędziem służącym do wspierania kreatywności, dorobek kulturowy Europy należy digitalizować, udostępniać i chronić z pełnym poszanowaniem praw autorskich i praw pokrewnych. Digitalizację Komisja łączy z problemem dyrektywy w sprawie utworów osieroconych. W Zaleceniu wskazano, że w dniu 24 maja 2001 roku przedstawiono wniosek dotyczący dyrektywy w sprawie utworów osieroconych, która może mieć istotny wpływ na proces digitalizacji¹⁸.

¹⁷ W zaleceniu wskazano, że koszt digitalizacji całego dziedzictwa kulturowego Europy jest wysoki i nie może być pokryty wyłącznie ze środków publicznych. Sponsoring digitalizacji przez sektor prywatny, a także tworzenie partnerstw z udziałem sektora publicznego i prywatnego powinno zapewnić zaangażowanie podmiotów prywatnych w działania digitalizacyjne. Takie partnerstwa winny mieć jednak charakter uczciwy i zrównoważony oraz winny spełniać kilka podstawowych zasad. Zaliczono do nich ściśle określenie ram czasowych pozwalających na korzystanie z materiału zdigitalizowanego na warunkach preferencyjnych, zauważając, że maksymalny okres obowiązywania takich preferencyjnych warunków nie powinien przekraczać siedmiu lat. Zauważono także, że do współfinansowania działań digitalizacyjnych mogą być wykorzystywane w ramach projektów wpływających na gospodarkę regionalną unijne fundusze strukturalne. Stwierdzono przy tym, że finansowanie digitalizacji za ich pomocą mogłoby być szersze i bardziej usystematyzowane. Wskazano wreszcie, że należy propagować skuteczne wykorzystywanie możliwości digitalizacyjnych przez różne kraje oraz wspólne wykorzystywanie przez nie urządzeń służących do digitalizacji. Zdaniem Komisji digitalizacja winna zapewnić istotny rozwój branż kreatywnych, które generują 3,3% unijnego PKB i odpowiadają za 3% zatrudnienia. Branże te – jak stwierdzono – stoją w obliczu transformacji cyfrowej, która podważa tradycyjne modele działalności, przekształca łańcuchy wartości i stwarza potrzebę opracowania nowych modeli biznesowych. Por. pkt 7, pkt 9, pkt 10 Zalecenia z dnia 27 października 2011 roku.

¹⁸ Już po wydaniu zalecenia weszła w życie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 roku w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych Dz. Urz. UE L 2012, Nr 299, str. 5. W treści wspomnianej dyrektywy wyraźnie stwierdzono, że publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa,

Digitalizację niewątpliwie w pewnym sensie utrudnia także, w odniesieniu do utworów osieroconych, treść dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, w której wyraźnie stwierdzono, że niezbędne jest uzyskanie wcześniejszej zgody podmiotów uprawnionych do digitalizacji i publiczne udostępnienie określonego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną¹⁹.

W dyrektywie z dnia 25 października 2012 roku w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych stwierdzono, że zanim utwór lub fonogram zostanie uznany za utwór osierocony, należy w dobrej wierze przeprowadzić staranne poszukiwanie podmiotów uprawnionych do utworów lub fonogramu, w tym podmiotów uprawnionych do utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, które są zawarte w utworze lub fonogramie bądź włączone do nich. Wskazano na potrzebę prowadzenia rejestru przeprowadzanych poszukiwań²⁰. W dyrektywie zauważono, że w działaniach na rzecz digitalizacji europejskiego dziedzictwa kulturowego istotne znaczenie mogą mieć uzgodnienia umowne, ponieważ publicznie dostępne biblioteki, placówki oświatowe oraz muzea, a także archiwa, instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe i nadawcy publiczni powinni mieć możliwość zawierania z partnerami handlowymi umów na digitalizację i publiczne udostępnianie utworów osieroconych w celu dozwolonego korzystania z nich zgodnie z dyrektywą. Umowy takie mogą przewidywać wniesienie przez partnerów wkładu finansowego, nie powinny jednak nakładać żadnych ograniczeń na beneficjentów dyrektywy w zakresie korzystania przez nich z utwo-

---

instytucje odpowiedzialne ze dziedzictwo filmowe lub dźwiękowe oraz nadawcy publiczni z siedzibą w państwach członkowskich przeprowadzają masową digitalizację swoich zbiorów lub archiwów w celu utworzenia europejskich bibliotek cyfrowych. Podkreślono, że technologie masowej digitalizacji materiałów drukowanych oraz technologie wyszukiwania i indeksowania zwiększają naukową wartość zbiorów bibliotecznych. Tworzenie bibliotek internetowych ułatwia wyszukiwanie elektroniczne i zapewnia narzędzia otwierające nowe źródła wiedzy dla naukowców i badaczy. W związku z tym istnieje potrzeba stworzenia ram prawnych mających na celu ułatwienie digitalizacji i rozpowszechniania utworów oraz innych przedmiotów objętych ochroną prawem autorskim bądź prawami pokrewnymi, w odniesieniu do których podmioty uprawnione nie są znane lub nawet jeśli są znane, to odnalezienie ich nie jest możliwe.

¹⁹ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, Dz. Urz. UE L 2001, Nr 167, str. 10.

²⁰ Zauważono, że na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 386/2012 z dnia 19 kwietnia 2012 roku w sprawie powierzenia Urzędowi Harmonizacji Rynku Wewnętrzznego (znaki towarowe i wzory) zadań związanych z egzekwowaniem praw własności intelektualnej, w tym zwolniania posiedzeń przedstawicieli sektora publicznego i prywatnego w charakterze europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej (Dz. Urz. UE L 2012, Nr 129, str. 1) właśnie wspomnianemu w tytule rozporządzenia Urzędowi powierzono pewne zadania i działania finansowane z jego własnych środków budżetowych mające na celu ułatwianie i wspieranie organów krajowych sektora prywatnego i instytucji unijnych w zakresie walki z naruszaniem praw własności intelektualnej oraz zapobiegania takim naruszeniom.

rów osieroconych, a także przyznawać partnerom handlowym jakichkolwiek praw do korzystania lub kontroli nad korzystaniem z utworów osieroconych.

W Zaleceniu z dnia 27 października 2011 roku wywiedziono także, że materiały cyfrowe wymagają zarządzania i utrzymania, gdyż w przeciwnym wypadku może się okazać, że brak jest możliwości odczytania plików, po tym jak sprzęt i oprogramowanie do ich przechowywania staną się przestarzałe lub nastąpi utrata materiałów na skutek pogorszenia się stanu nośników z upływem czasu i wreszcie nośniki mogą okazać się niewydolne ze względu na samą ilość nowej i zmieniającej się treści. Brak kompleksowej polityki określonej treści cyfrowej stanowi – jak wskazano w Zaleceniu – poważne zagrożenie dla trwałości zdigitalizowanego materiału, a ponadto może spowodować utratę materiałów wyprodukowanych w formacie cyfrowym. Wywiedziono też, że ochrona zasobów cyfrowych rodzi wyzwanie o charakterze finansowym, organizacyjnym i technicznym, a niekiedy także wymaga aktualizacji przepisów ustawodawczych. Konieczna jest także współpraca państw członkowskich w celu uniknięcia zbytniego zróżnicowania zasad dotyczących egzemplarza obowiązkowego w przypadku materiałów cyfrowych²¹.

Niezmiernie istotne znaczenie dla digitalizacji ma rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1295/2013²² z dnia 11 grudnia 2013 roku ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2014–2020) i uchylające decyzje nr 1718/2006/

²¹ W Zaleceniu wskazano, aby państwa członkowskie wzmocniały krajowe strategie długoterminowej ochrony zasobów cyfrowych, aktualizowały plany działania dotyczące wdrażania tych strategii oraz wymieniały się informacjami na temat strategii i planów działania; wprowadzały we własnym prawodawstwie wyraźne i jednoznaczne przepisy dopuszczające wielokrotne powielanie i transponowanie cyfrowego dorobku kulturowego przez instytucje publiczne do celów ochrony, z pełnym poszanowaniem prawodawstwa Unii Europejskiej i prawodawstwa międzynarodowego dotyczącego praw własności intelektualnej; podejmowały niezbędne środki dotyczące egzemplarza obowiązkowego, materiałów wyprodukowanych w formacie cyfrowym dla zapewnienia ich długotrwałej ochrony oraz poprawiały skuteczność istniejących środków dotyczących egzemplarza obowiązkowego materiałów wyprodukowanych w formacie cyfrowym poprzez: dbałość o to, by posiadacze praw autorskich dostarczali utwory do bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe bez zabezpieczeń technicznych lub udostępniali bibliotekom gromadzącym egzemplarze obowiązkowe środki, które zapewnią, iż zabezpieczenia techniczne nie będą kolidować z czynnościami, które biblioteki muszą podejmować w celu ochrony zasobów, z pełnym poszanowaniem prawodawstwa Unii Europejskiej i prawodawstwa międzynarodowego dotyczącego praw własności intelektualnej; tam, gdzie to konieczne, wprowadzanie przepisów prawnych dopuszczających przenoszenie cyfrowych egzemplarzy obowiązkowych utworów z jednej biblioteki gromadzącej egzemplarze obowiązkowe do innych bibliotek gromadzących egzemplarze obowiązkowe, którym również przysługuje prawo do tych utworów; dopuszczenie ochrony zasobów treści internetowych przez uprawnione instytucje przy wykorzystaniu technik gromadzenia materiałów z Internetu, takich jak *web harvesting*, z pełnym poszanowaniem prawodawstwa Unii Europejskiej i prawodawstwa międzynarodowego dotyczącego praw własności intelektualnej; uwzględniały sytuację w innych państwach członkowskich przy tworzeniu i aktualizowaniu polityki i procedur dotyczących egzemplarzy obowiązkowych materiałów powstałych w formacie cyfrowym w celu uniknięcia nadmiernego zróżnicowania środków dotyczących egzemplarzy obowiązkowych (pkt 8–11 treści Zalecenia).

²² Dz. Urz. UE L 2013, Nr 347, str. 221. Należy zwrócić uwagę, że wspomniany program ma być realizowany w okresie od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2020 roku, a więc przez okres sześciu lat.

WE²³, nr 1855/2006/WE²⁴, nr 1041/2009/WE²⁵. Fakt, że wspomniany program ma obowiązywać do 31 grudnia 2020 roku, stanowi niewątpliwie wyzwanie dla odpowiednich władz i instytucji w Polsce. Należy oczekiwać, że ze strony polskiej zostanie zrobione wszystko, aby z tego programu Polska mogła w pełni skorzystać. W treści wspomnianego rozporządzenia z dnia 11 grudnia 2013 roku nawiązano do decyzji nr 1622/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 roku ustanawiającej działanie Wspólnoty na rzecz obchodów „Europejskiej Stolicy Kultury” w latach 2007–2019²⁶; decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1194/2011/UE z dnia 16 listopada 2011 roku ustanawiającej działanie Unii Europejskiej na rzecz znaku dziedzictwa europejskiego²⁷, a także do rezolucji Rady z dnia 16 listopada 2007 roku dotyczącej europejskiego planu działań na rzecz kultury²⁸ oraz rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 10 kwietnia 2008 roku w sprawie europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji 2007/2211(INI)²⁹.

W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 grudnia 2013 roku wskazano, że sektor kultury i sektor kreatywny stoją w obliczu gwałtownych zmian będących konsekwencją wpływu digitalizacji i globalizacji oraz rozdrobnienia ryn-

---

²³ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 roku w sprawie wprowadzenia w życie programu wspierającego europejski system audiowizualny MEDIA 2007, Dz. Urz. UE L 2006, Nr 327, str. 12.

²⁴ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 roku ustanawiająca program Kultura 2007–2013, Dz. Urz. UE L 2006, Nr 372, str. 1.

²⁵ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 roku ustanawiająca program w zakresie współpracy audiowizualnej ze specjalistami z krajów trzecich (MEDIA Mundus) Dz. Urz. UE L 2009, Nr 288, str. 10.

²⁶ Dz. Urz. UE L 2006, Nr 304, str. 1. Wspomniana decyzja została wydana przy uwzględnieniu opinii Komitetu Regionów (zob. Dz. Urz. UE C 2006, Nr 115, str. 56) oraz opinii Parlamentu Europejskiego z dnia 5 grudnia 2006 roku dotychczas nieopublikowanej w Dzienniku Urzędowym i decyzji Rady z dnia 25 września 2006 roku. Miasta państw członkowskich oraz państw przystępujących do Unii Europejskiej po dniu 31 grudnia 2006 roku są uprawnione w myśl art. 2 ust. 1 tej decyzji do wyznaczenia ich na Europejską Stolicę Kultury na jeden rok według porządku określonego w załączniku. Z załącznika do wspomnianej decyzji wynika, że Polsce przyznano uprawnienie do nominowania Europejskiej Stolicy Kultury w 2016 roku wraz z Hiszpanią. Wypada zauważyć, że mimo iż ma to się zdarzyć za dwa lata, opinia publiczna w Polsce zdaje się o tym nic nie wiedzieć, a środki społecznego przekazu o sprawie tej milczą. Zgodnie z treścią art. 3 każdy wniosek o wyznaczenie miasta jako Europejskiej Stolicy Kultury ma obejmować program kulturalny o wymiarze europejskim oparty głównie na współpracy kulturalnej zgodnie z celami i działaniami przewidzianymi w art. 151 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską. W treści decyzji określono kryteria programu kulturalnego, terminy i zasady składania wniosków i zasady przeprowadzania selekcji. Należy zwrócić uwagę na decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady 445/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 roku ustanawiającą działanie Unii Europejskiej na rzecz Europejskich Stolic Kultury na lata 2020–2033 i uchylającą decyzję nr 1622/2006/WE, Dz. Urz. UE L 2014, Nr 132, str. 1. W myśl załącznika do tego rozporządzenia Polska może ubiegać się o wyznaczenie Europejskiej Stolicy Kultury w 2029 roku.

²⁷ Dz. Urz. UE L 2011, Nr 303, str. 1.

²⁸ Dz. Urz. UE C 2007, Nr 287, str. 1.

²⁹ Dz. Urz. UE C 2009, Nr 247 E, str. 32. W treści wspomnianego aktu zwrócono uwagę na konieczność uregulowania kwestii niedozwolonej digitalizacji, wymieniając ją obok piractwa (pkt Y).

ku wynikającego z różnorodności kulturowej. Skonstatowano, że digitalizacja ma ogromny wpływ na sposób tworzenia dóbr i usług w sektorze kultury i sektorze kreatywnym, ich rozpowszechniania, udostępniania, użytkowania i uzyskiwania z nich przychodów. Podkreślono, że należy znaleźć nową równowagę pomiędzy rosnącym dostępem do dzieł kultury i pracy twórczej a sprawiedliwym wynagrodzeniem artystów i twórców, zauważając, że aby w pełni wykorzystać możliwości, jakie niesie ze sobą digitalizacja, należy poprawić możliwość dostępu sektora kultury i sektora kreatywnego do środków finansowych w celu unowocześnienia sprzętu, opracowania nowych metod produkcji i dystrybucji. Zauważono wreszcie, że digitalizacja kin to kwestia, z którą borykają się operatorzy małych kin, szczególnie jednosalowych, z uwagi na wysoki koszt sprzętu cyfrowego. Wskazano wreszcie, że połączenie programów MEDIA, Kultura, MEDIA Mundus przeznaczonych dla sektora kultury i sektora kreatywnego w jeden kompleksowy program ramowy wesprze małe i średnie organizacje w ich staraniach o skorzystanie z możliwości oferowanych przez digitalizację i globalizację.

Niewątpliwie digitalizacja zwiększa możliwość dostępu użytkowników do utworów i artystycznych wykonawstw. Pozwala na korzystanie z nich bez konieczności opuszczania domu, ułatwia przeszukiwanie treści utworów – co wydaje się szczególnie ważne w odniesieniu do prac naukowych. Niesie jednak poważne niebezpieczeństwa dla twórców i wydawców, których może pozbawić należnych im dochodów. Próby uregulowania digitalizacji podejmowane przez Unię Europejską należy powitać z wielkim zainteresowaniem, chociaż jak się wydaje, daleko jeszcze do całościowego i szczegółowego unormowania tego obszaru. Niemniej jednak już teraz wyraźnie zarysowują się płaszczyzny, które nie powinny ująć uwadze odpowiednich władz i instytucji w Polsce.

Bibliografia

- Doktorowicz K., *Europejski model społeczeństwa informacyjnego. Polityczna strategia Unii Europejskiej w kontekście globalnych problemów wieku informacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005.
- Mik C., *Media masowe w europejskim prawie wspólnotowym*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 1999.
- Paradowski D., *Digitalizacja piśmiennictwa*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2010.
- Siwek A., *Komentarz do art. 151 TWE*, [w:] A. Wróbel (red.), *Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz*, t. II, art. 61–188, red. K. Kowalik-Bańczyk, M. Szwarc-Kuczer, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009.
- Sobczak J., *Problemy społeczeństwa informacyjnego w dobie globalizacji*, [w:] T. Wallas (red.), *Bariery rozwoju na progu XXI wieku. Wybrane problemy*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2007.
- Traple E., [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, wyd. 5, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.
- Vetulani-Cęgiel A., *Zalecenie Komisji Europejskiej 2006/585/WE*, [w:] eadem, *Lobbying w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej*, LEX 2014.